

Holocaust a jeho zpochybňování

Během let 1941–1945 zavraždili nacisté na šest milionů Židů a 250 až 500 tisíc Romů. Jedinečnost, nikoli neopakovatelnost, holocaustu spočívá v systematickosti a způsobu provedení masového vraždění obyvatel Evropy, na kterém spolupracovali jak představitelé a členové nacistické strany, tak úředníci státních a oblastních úřadů, řadoví pracovníci řady podniků, organizací i obyčejní lidé. Rasový antisemitismus „Třetí říše“ představuje specifickou syntézu historických antijudaistických předsudků s moderním antisemitismem a pseudo-vědeckými rasovými „výzkumy“. Rasistické teorie pak byly uváděny do praxe při oddělování rasově méněcenných obyvatel od ostatních, jejich postihováním nejrůznějšími nařízeními, příkazy a zákazy, a nakonec jejich deportací do koncentračních a vyhlazovacích táborů. Každá historická událost je předmětem výzkumu a badání historiků, dosavadní vědecké poznatky jsou díky nově objeveným archivním materiálům nově interpretovány, přehodnocovány, doplňovány. Stejně tak výzkum historických událostí druhé světové války a holocaustu přináší stále nové údaje, které doplňují a rozšiřují dosavadní informace.

Popírání prokazatelných faktů a událostí holocaustu, zpochybňování průběhu a důsledků nacistického pronásledování Židů jsou však jednoznačně projevem antisemitismu, protizidovské nenávisti, která používá historicky „osvědčená“ klišé a konstruuje snahy Židů ovládnout svět pomocí tajného spiknutí, jež jsou nově spojovány například s odškodňováním obětí holocaustu nebo se vznikem státu Izrael. Jiné události druhé světové války, například vyhlazení Lidic nebo vylodění spojenců v Normandii, doposud revidovány a zpochybněny nebyly.

Cílem našich projektů je poskytnout nejširší veřejnosti odborné studie a materiály o dějinách druhé světové války a holocaustu i o jednotlivých událostech a osobnostech a dostupnou formou internetové aplikace je nabídnout hlavně nejmladší generaci – žákům a studentům českých škol. Zvláštní důraz klademe na propojení těchto informačních materiálů s autentickými dokumenty, fotografiemi a údaji jednotlivců, kteří se stali oběťmi nacistické genocidy Židů a jejichž osudy máme možnost alespoň útržkovitě rekonstruovat.

Jom ha šoa 2010

Den vzpomínání na oběti holocaustu/šoa

Jsme velice rádi, že Vás můžeme pozvat k veřejnému čtení jmen obětí holocaustu.

Jom ha-šoa ve ha-gvura – hebrejsky Den holocaustu/šoa a hrdinství – je dnem, kdy si lidé po celém světě připomínají památku všech, kteří byli nacistickým režimem během druhé světové války pronásledováni a zavražděni.

27. nisan podle židovského kalendáře připomíná hrdinství vězňů nacistického ghetta ve Varšavě. Téměř měsíc dokázalo několik desítek vysílených a nedostatečně ozbrojených lidí vzdorovat vojenské přesile svých vězňitelů. Povstání je dodnes příkladem lidské síly a odhodlání nepropadnout ani v bezvýhodné situaci beznadějí a rezignaci na vlastní svobodu a důstojnost. Stejně tak může být inspirací pro nás, jak nepodlehnout pohodlnosti a lhostejnosti vůči porušování lidských práv příslušníků různých etnických, náboženských a kulturních skupin.

Antisemitismus v současné české společnosti

V letošním roce se v jednom z našich projektů zaměřujeme na projevy antisemitismu v české společnosti po roce 1989. Hlavním cílem je zmapování projevů antisemitismu u nás za posledních dvacet let, jejich zasazení do kontextu dějin antisemitismu a následná odborná analýza. Výsledky projektu by měly sloužit hlavně českým učitelům, kteří mohou při své práci se žáky a studenty zásadně ovlivnit jejich občanské a lidské postoje, jejich informovanost a povědomí jak o historických, tak o současných událostech. Podle našich zkušeností ze vzdělávacích seminářů se právě učitelé ve svých třídách stále častěji setkávají s antisemitskými a rasistickými názory, se zpochybňováním faktů o počtech a míře utrpení obětí holocaustu, apod. I pro tyto situace by měli mít prostřednictvím nové sekce na vzdělávacím portálu *holocaust.cz* snadno dostupný nástroj k získání informací k protiargumentaci.

Prvním výstupem projektu pak bude interaktivní mapa, přinášející přehled útoků proti židovským objektům a osobám v České republice od

holocaust.cz

Vzdělávací portál *holocaust.cz* je doposud nejrozsáhlejším zdrojem informací o dějinách „konečného řešení židovské otázky“ v českých zemích a v Evropě v češtině. Obsahuje sekce věnované bývalým i současným židovským komunitám na našem území, dějinám terezínského ghetta i dalších nacistických koncentračních táborů, událostem a osobnostem druhé světové války, stejně jako autentické dokumenty, vzpomínky pamětníků a on-line prezentace.

Databáze obětí

V rámci portálu *holocaust.cz* je přístupná Databáze obětí „konečného řešení židovské otázky“ v českých zemích, která obsahuje stručné údaje o všech vězních terezínského ghetta deportovaných z českých i dalších evropských zemí (Německa, Rakouska, Nizozemí, Dánska, Slovenska), lidech, kteří do Terezína přišli v posledních dnech války s pochody smrti, tzv. evakuační transporty a těch, kteří byli z českých zemí deportováni přímo do Lodže, Osvětimi, Minsku a Ujazdówa. Kvůli zákonu o ochraně osobních údajů jsou v on-line verzi Databáze obětí zveřejněny pouze záznamy těch, kteří během holocaustu zemřeli.

Podobně jako ve třech svazcích Terezínských pamětních knih, tvoří jednotlivé záznamy v databázi symbolické náhrobky lidí, kteří skutečný hrob nemají. Díky propojení záznamů jednotlivých lidí s rozsáhlým obsahem portálu *holocaust.cz* a s autentickými dokumenty a fotografiemi se však z Databáze obětí stává multimediální zdroj informací jak pro nejširší veřejnost, tak pro příbuzné a blízké obětí holocaustu, vědce a badatele a zvláště žáky a studenty českých škol.

roku 1989 do současnosti. Díky dynamičnosti internetové aplikace budeme záznamy nadále doplňovat a aktualizovat. Ukázkou výsledků naší dosavadní práce najdete v této brožuře.

TOLERANCE
A OŠICA NEBUKA A ISPOJECENOST

Na projektu spolupracujeme s občanským sdružením Tolerance a občanská společnost, které se dlouhodobě zabývá monitorováním činnosti neonacistických a krajně pravicových skupin.

Útoky na židovské objekty a osoby

Díky dlouhodobému monitoringu útoků na židovské hřbitovy, budovy, synagogy, ale také fyzických napadení osob považovaných za Židy, který zpracovávají především organizace Matana a Fórum proti antisemitismu, můžeme zmapovat velkou část vandalských a rasistických činů, k nimž došlo na území České republiky od roku 2000 až do poloviny roku 2009. Z něj je patrný nárůst počtu útoků od počátečních čtyř přes 14 v roce 2002, 16 v roce 2003, 19 v roce 2004, až k poklesu v dalších letech (15 – 2005, 12 – 2006, 11 – 2007, 5 – 2008). Jen za první polovinu roku 2009 však došlo k osmi útokům.

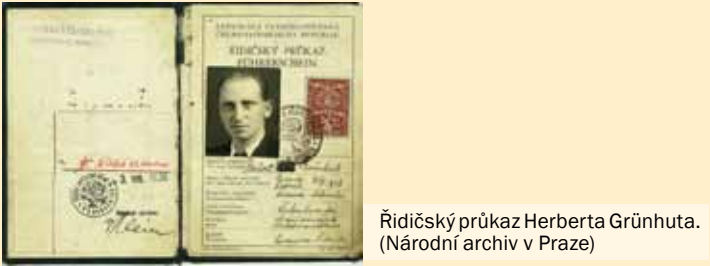
Z dostupných informací vyplývá, že zájem lokálních skupin mladých vandalů útočících na jednotlivé židovské památky se postupně přesouval k organizovanějším celorepublikovým iniciativám, které se stále více snaží podílet na politické moci. Nejsilnějším nástrojem pro jejich aktivity, šíření rasistické a xenofobní nenávisti, se stal internet.

V našem zpracování se objevují jen ty činy, které mají jasně antisemitský význam – jedná se tedy o protizidovské a nacistické nápisy a hesla nastříkaná sprejem na židovské náhrobky, zdi synagog nebo objektů spojených v současnosti či minulosti s židovskou komunitou. Sledujeme hanobení památníků obětem holocaustu z daných obcí nebo lokalit, ale také množství povalených, případně zničených náhrobků jednotlivci nebo skupinami vandalů. V počátečních letech je také zaznamenána řada krádeží a vloupání do obřadních síní na hřbitovech. Antisemitské úmysly pachatelů těchto činů jsou však těžko prokazatelné a v tomto materiálu se neobjevují.

Terezínské album

Výstupy projektu Terezínské album jsou digitalizované dokumenty a fotografie jednotlivých mužů, žen a dětí, kteří jsou uvedeni v Databázi obětí. Ke každému jednotlivému záznamu jsou doplňovány jak fotografie dotyčné osoby, tak dokumenty, které poskytují rozšiřující informace o konkrétním člověku, ale také často o jeho rodině, příbuzných či povolání. Připomínání obětí šoa se tak místo dlouhých seznamů jmen spíše podobá listování rodinným albem.

Spojení originálních dokumentů, fotografií a záznamů v Databázi obětí s celkovým kontextem dějin židovské komunity ve 20. století jsme využili v navazujícím vzdělávacím projektu:

Terezínské album ve škole

Výuka o dějinách holocaustu se prostřednictvím dvou modulů určených pro různé věkové či dovednostní skupiny žáků stává interaktivním pátráním po osudech konkrétního člověka nebo jeho rodiny. Studium autentických dokumentů navíc žáci prohlubují své dovednosti a klíčové kompetence k učení, spolupráci ve skupině, kritickému zhodnocování dobových pramenů a občanské zodpovědnosti. Prostřednictvím kontextových odkazů na obsah portálu *holocaust.cz* mohou získat celkový přehled o holocaustu jakožto dějinné události. Projekt slouží jak pro využití v hodinách, tak pro přípravu referátů nebo dlouhodobých projektů.

Bohumín

Během druhé poloviny roku 2004 byl hned třikrát poškozen památník obětem holocaustu v Bohumíně, poprvé ještě před slavnostním odhalením, které proběhlo na konci září. V říjnu byl památník opět polity hnědou barvou, v prosinci téhož roku na něj neznámý pachatel namaloval modrý hákový kříž. O dva a půl roku později poničil neznámý pachatel nebo pachatelé 25 náhrobků zdejšího židovského hřbitova, který je dnes součástí hřbitova komunálního.

Židovská obec v Bohumíně měla v roce 1910 více než 580 členů, kteří využívali synagogu a vlastní hřbitov. Před druhou světovou válkou se velice významně podíleli na rozvoji průmyslu a obchodu v regionu. V říjnu 1938 obsadilo polské vojsko město, které se po vypuknutí války stalo součástí „Třetí říše“. Odsun bohumínských Židů začal v říjnu 1939, holocaust přežilo z více než pěti set osob jen jedenáct.

Modul *Právo v době bezpráví* rozšiřuje téma osobních příběhů o dokumenty, které dokládají uplatňování protizidovských zákonů a nařízení v Protektorátu Čechy a Morava. Práci s těmito materiály je možné rozšířit a doplnit prostřednictvím nejnovějšího vzdělávacího projektu zveřejněného na *holocaust.cz*:

Židům vstup zakázán!

Porušování lidských práv v Protektorátu Čechy a Morava

Zákony a nařízení diskriminující a vyčleňující příslušníky židovské komunity od většinové společnosti byly po vzniku Protektorátu Čechy a Morava vydávány také na našem území. V rámci vzdělávacího projektu *Židům vstup zakázán!* Nabízíme učitelům a jejich žákům možnost seznámit se se systémem protizidovských opatření prostřednictvím digitalizovaných autentických vyhlášek, úředních nařízení a pokynů z mnoha obcí, které jsou tematicky rozděleny a komentovány.

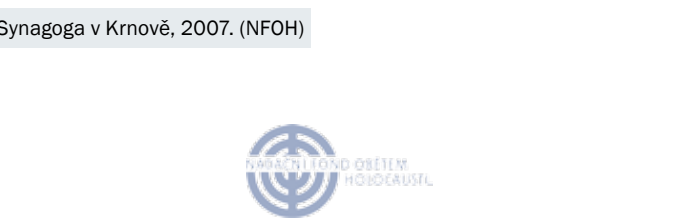
Ukáзка z prezentace práce na projektu Terezínské album ve škole žáků ZŠ J. Malíka v Chrudimi

Krnov

V Krnově, kde byly, díky aktivitám občanského sdružení Krnovská synagoga, památky na život zdejší židovské komunity zachovány, došlo během posledních dvaceti let k téměř dvaceti útokům na židovské objekty i k fyzickému napadení návštěvníka kulturního programu v synagoze (v létě roku 2004). Zmapovány jsou útoky v letech 2004 až 2007, již před tím však došlo podle kusých informací k přibližně deseti poškozením židovských památek v Krnově. Synagoga byla poškozena několikrát, v březnu 2006 vyryl neznámý pachatel do lavic uvnitř synagogy (pocházejících z olomoucké synagogy) antisemitské nápisy typu: „Juden heraus“, na vile patřící před válkou rodině Bellakových se objevila Davidova hvězda oběšená na šibenici. Několikrát byly poničeny náhrobky na zdejším židovském hřbitově.

Historie židovské komunity v Krnově sahá do roku 1386, ze kterého pochází první písemná zpráva o přítomnosti Židů ve městě. V první polovině 16. století byli Židé z města vypovězeni a novodobá židovská obec zde existovala od poloviny 19. století. Na jeho konci měla více než 550 členů, kteří tvořili asi 4 % celkového obyvatelstva Krnova. Před druhou světovou válkou se k židovskému náboženství nebo národnosti přihlásilo 318 osob. Většina z nich odešla z města ještě před nebo záhy po připojení českého pohraničí k německé Říši v říjnu 1938, zbytek byl vyhnán během „křišťálové noci“ v listopadu téhož roku. Interiér krnovské synagogy byl sice během říšského pogromu zničen, samotná budova však byla díky zásahu místních radních zachráněna.

Židé, kterým se nepodařilo dostat z okupované Evropy, byli společně s ostatními deportováni do koncentračních táborů a ghatt, o jejich osudu však záznamy v Databázi obětí nevyovídají. Přímo z Krnova bylo v roce 1942 deportováno osm Židů transportem vypraveným z Opavy do Terezína. Vzhledem k jejich vysokému věku zemřeli čtyři z nich přímo v Terezíně, nejmladší z deportovaných zemřel v Osvětimi a tři se v Terezíně dočkali osvobození.

Nadační fond obětem holocaustu byl založen Federací židovských obcí v ČR v roce 2000 na základě doporučení Smíšené pracovní komise zabývající se problematikou zmírňování některých majetkových křivd způsobených obětím šoa. V letech 2001-2005 částečně odškodnil ty, kterým byl za druhé světové války z rasových důvodů zabaven majetek. Od roku 2002 financuje projekty sociální a zdravotní péče o přeživší holocaustu, vzdělávání o šoa, rozvoj židovských komunit a obnovu židovských památek na území ČR.

Více o činnosti na *www.fondholocaust.cz*

Partneři:

Poděkování:

Městská část Praha 2, Muzeum romské kultury v Brně, Jana Řeháková (grafická úprava plakátu a brožury).

